

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

હિન્દુસ્તાન કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

આવકવેરા અધિકારીની કચેરી (કંપની વર્તુળ) બોમ્બે અને અન્ય

૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૪

[પી. બી. ગજેન્દ્રગડકર, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ, એમ. હિદાયતુલ્લા, જે. સી.

શાહ, એસ. એમ. સિકરી અને આર. એસ. બચાવત, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ભારતીય આવકવેરા, ૧૯૨૨ (૧૯૨૨નો ૧૧મો), કલમ ૪૯૬. બંધ કરવાનો દાવો- રિફંડની લેણી રકમનો પૂર્વ નિર્ણયજરૂરી છે કે કેમ-"લેણી હોવાનું જાણવા મળ્યું"નો અર્થ.-"ચુકવણીના બદલે, "નો અર્થ.-સેટ-ઓફ ત્યારે જ આપી શકાય છે જ્યારે રિફંડ કરવાની વિધમાનજવાબદારી હોય.

અપીલકર્તા કંપનીએ આવકવેરો (બેવડા કરવેરા રાહત) (ભારતીય રાજ્યો) નિયમો, ૧૯૩૯ની કલમ ૫ હેઠળ ભારતીય રાજ્યમાં તેના દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલા આવકવેરાના રિફંડ માટે એક દાવો કર્યો હતો. આવકવેરાના

અધિકારીએ આ દાવાને સમયમર્યાદા થી-પ્રતિબંધિત ગણાવીને નકારી કાઢ્યો હતો. આવકવેરાના કમિશનર અને કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડે દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને અપીલકર્તાએ તેમના આદેશો સામે કોઈ વધુ કાનૂની ઉપાય માંગ્યો ન હતો. ત્યારબાદ આવકવેરા અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવતી કેટલીક કરવેરાની માંગણીઓ પર, અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે જે રકમના સંબંધમાં અગાઉ નિયમ ૫ હેઠળ અરજી કરવામાં આવી હતી તે રકમ ભારતીય આવકવેરાના અધિનિયમ, ૧૯૨૨ની કલમ ૪૯૬ ની જોગવાઈ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માંગ સામે મજરે અપાવી જોઈએ. આવકવેરા અધિકારીઓએ આ દાવાને પણ નકારી કાઢતા, અપીલકર્તા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં ગયા હતા. ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કલમ ૪૯૬માં "બાકી હોવાનું જણાયું છે" તેનો સ્પષ્ટ અર્થ એ છે કે સેટ ઓફના દાવા પહેલાં, એક ચુકાદો હોવો આવશ્યક છે, જે હેઠળ સેટ ઓફનો દાવો કરનાર વ્યક્તિને રિફંડના રૂપમાં રકમ બાકી હોવાનું જણાય છે. અપીલકર્તાની તરફેણમાં આવો કોઈ ચુકાદો ન હોવાથી, રિટ અરજી રદ કરવામાં આવી હતી. જોકે, અપીલકર્તાને અનુચ્છેદ ૧૩૩ (૧) (સી) હેઠળ યોગ્યતાનું પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું.

ઠરાવ્યું - (i) કલમ ૪૯૬ હેઠળ દાવાને મંજૂરી આપવામાં આવે તે પહેલાં પૂર્વ ચુકાદો હોવો જરૂરી નથી. આવકવેરાના અધિકારીને કલમ ૪૯૬ હેઠળ અરજી કરવામાં આવે ત્યારે રિફંડ બાકી છે કે નહીં તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા પર

પ્રતિબંધ મૂકવા જેવું કંઈ નથી. "મળ્યું છે" શબ્દો એ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતા નથી કે અગાઉથી ચુકાદો હોવો આવશ્યક છે.[૪૧૯ ડી-૬]

(ii) કલમ ૪૯૬ હેઠળ સેટ-ઓફ જોકે "ચુકવણીના બદલામાં" હોવું જોઈએ જે અભિવ્યક્તિ સૂચવે છે કે ચુકવણી બાકી છે એટલે કે આવકવેરાના અધિકારી પર ચૂકવણી કરવાની વિધમાન જવાબદારી છે.જો રિફંડના દાવાને આખરી હુકમર દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવે, તો એવું ન કહી શકાય કે ચુકવણી કરવાની હાલની જવાબદારી છે.[૪૧૯ એફ-૭]

સ્ટબ્સ વિરુદ્ધ ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક પ્રોસિક્યુશન ૨૪ ક્યૂ. બી. ડી. ૫૭૭, પર આધાર રાખે છે.

(૩) વર્તમાન કેસમાં ભારતીય રાજ્ય નિયમોના નિયમ ૫ હેઠળ અપીલકર્તાના દાવાને નકારી કાઢવાના કમિશનર અને કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના આદેશો અંતિમ બની ગયા હતા. અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં પણ તેમને પડકારવામાં આવ્યા ન હતા. આમ અપીલકર્તાને ચૂકવણી કરવાની આવકવેરાના અધિકારીની કોઈ જવાબદારી અસ્તિત્વમાં નહોતી અને તેથી કલમ ૪૯૬ હેઠળ અપીલકર્તાનો દાવો નિષ્ફળ થવો જોઈએ. [૪૧૯ જી-એચ]

સિવિલ અપીલીય હકૂમત: ૧૯૬૪ની સિવિલ અપીલ નંબર ૧૩૬.

૧૯૬૦ના પરચુ અરજી નંબર ૩૩૩માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૨૪ ફેબ્રુઆરી,

૧૯૬૧ના ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ.

અપીલકર્તા તરફે એ. વી. વિશ્વનાથ શાસ્ત્રી, ટી. એ. રામચંદ્ર, જે. બી. દાદાચંજી, ઓ. સી. માથુર અને રવિંદર નારાયણ.

પ્રતિવાદી માટે આર. ગણપતિ આચર, આર. એચ. ઢેબર અને આર. એસ. સચથે.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ સીકરી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને ફગાવી દેતા ૨૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૧ના તેના ચુકાદા સામે બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રમાણપત્ર પર આ અપીલ કરવામાં આવેલ છે. આ અપીલ ભારતીય આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૨૨ની કલમ ૪૯૬ના અર્થઘટન અંગે ટૂંકા પ્રશ્ન ઉઠાવે છે, જેને હવે પછી અધિનિયમ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આપણે આ પ્રશ્નો ધ્યાન પર લેતા પહેલાં, સંબંધિત હકીકતો દર્શાવવી જરૂરી છે.

અપીલકર્તાએ તે સમયે માત્ર ભારતમાં જ નહીં પરંતુ ભારતની બહાર પણ એટલે કે , કોલ્હાપુર અને કપૂરથલા ના ભૂતપૂર્વ રાજ્યો જેવા કે સિલોન અને અન્ય સ્થળોએ પણ વેપાર કર્યો હતો. સિલોન અને કોલ્હાપુરની આવકને લગતી હકીકતો આપવાની જરૂર નથી કારણ કે જો કપૂરથલામાં થયેલી આવકને લગતી હકીકતો જણાવવામાં આવે તો તે અપીલકર્તા અને મહેસૂલ

વચ્ચેના વાસ્તવિક વિવાદને બહાર લાવશે. આપણે ઉલ્લેખ કરી શકીએ કે તે સામાન્ય આધાર છે કે સિલોનની આવક અને કોલ્હાપુરની આવકને લગતી હકીકતો નોંધપાત્ર રીતે સમાન છે.

૯ જુલાઈ, ૧૯૫૪ના રોજ, અપીલકર્તાએ આવકવેરા અધિકારી, કંપની સર્કલ, બોમ્બેને એક પત્ર લખ્યો હતો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે આકારણી વર્ષ ૧૯૪૯-૫૦ માટે, તે કપૂરથલા રાજ્યમાં કરવેરા પર રિફંડ મેળવવા માટે હકદાર છે. તેણે ₹ ૩૭,૮૨૮/૧૧-નીચુકવણી દર્શાવતું કરવેરાનું અસલ પ્રમાણપત્ર જોડ્યું હતું અને વિનંતી કરી હતી કે રિફંડ ઓર્ડર વહેલી તારીખે પસાર કરવામાં આવે. ૨૭ જૂન, ૧૯૫૬ના રોજ આવકવેરા અધિકારીએ આ દાવાને આ આધાર પર નકારી કાઢ્યો હતો કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલો દાવો આવકવેરાના (બેવડા કરવેરા રાહત) (ભારતીય રાજ્યો) નિયમો ૧૯૩૯જેને હવે પછી ભારતીય રાજ્ય ના નિયમો કહેવામાં આવે છે. તેના નિયમ પમાં નિર્ધારિત ચાર વર્ષની સમયમર્યાદાની અંદર ન હતો, જેને.૧૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૬ના રોજ અપીલકર્તાએ આવકવેરા કમિશનર, બોમ્બે સમક્ષ આ આદેશની વિરુદ્ધમાં કાયદાની કલમ ૩૩એ હેઠળફેર તપાસ દાખલ કરી હતી..અપીલકર્તાએ અરજીમાં જણાવ્યું હતું કે "કમનસીબે સંબંધિત વર્ષ માટે કંપનીનું મૂલ્યાંકન આવકવેરા અધિકારી દ્વારા નાણાકીય વર્ષ ૧૯૫૩-૫૪ ના છેલ્લા દિવસે પૂર્ણ કરવામાં આવ્યું હતું એટલે કે ૩૧-૩-૧૯૫૪ છેલ્લી તારીખ હતી કે જેદિવસે આવકવેરામાં બમણી રાહત માટે

તેમનો દાવો દાખલ થવો જોઈએ. કંપની દ્વારા આકારણી આદેશ પ્રાપ્ત ન થવાને કારણે કરપાત્ર વ્યક્તિ માટે બમણી આવકવેરાની રાહત માટે તેનો દાવો દાખલ કરવો ભૌતિક રીતે વ્યવહારુ ન હતો અને જેમ કે કલમ ૫૦ હેઠળ નિર્ધારિત સમય કંપની દ્વારા આકારણી આદેશ પ્રાપ્ત થયો ત્યારે જ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો. કમિશનરે કેટલીક પૂછપરછ કરી હતી. અપીલકર્તાએ ૩૦ જૂન, ૧૯૫૮ના રોજ લખેલા તેના પત્રમાં જવાબ આપ્યો હતો કે અપીલકર્તા દ્વારા નિર્ધારિત સમયની અંદરબમણા આવકવેરામાં રાહત માટે કોઈ કામચલાઉ દાવો કરવામાં આવ્યો નથી. અપીલકર્તાએ પોતાની અરજીનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો કે નિર્ધારિત સમયની અંદર બેવડા કરવેરાની રાહત માટે દાવો દાખલ કરવો તે કરદાતા માટે "ભૌતિક રીતે વ્યવહારુ" ન હતું. જોકે કમિશનરે અરજી ફગાવી દીધી હતી. તેમણે અવલોકન કર્યું હતું કે "કપૂરથલા રાજ્યમાં આકારણી ૨૦-૩-૧૯૫૦ ના રોજ કરવામાં આવી હતી, એટલે કે બોમ્બે આવકવેરા અધિકારી દ્વારા આકારણી પૂર્ણ થાય તે પહેલાં.તેથી, કોઈ પણ બાબત અરજદારને મર્યાદાનો સમયગાળો પૂરો થાય તે પહેલાં કામચલાઉ દાવો દાખલ કરવાથી અટકાવતી ન હતી. ઓછામાં ઓછું, તેણે આકારણી સમયે આવકવેરાના અધિકારી સમક્ષ આવો દાવો કરેલો હોવો જોઈએ. મને ખેદ છે કે હું દાવો દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરી શકતો નથી કારણ કે આવી માફી માટે કલમ ૫૦ હેઠળ કોઈ જોગવાઈ નથી. ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડનો સંપર્ક કર્યો હતો.

કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડે ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૮ના રોજના તેના પત્ર દ્વારા આ બાબતમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. અપીલકર્તાએ આવકવેરાના કમિશનર અથવા કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના ઉપરોક્ત આદેશોને રદ કરવા માટે અનુરુદ્ધ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટમાં અરજી કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધાં નથી.

૨૮ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૯ના રોજ આવકવેરાના અધિકારીએ મૂલ્યાંકન વર્ષ ૧૯૪૯-૫૦, ૧૯૫૦-૫૧ અને ૧૯૫૧-૫૨ ના સંદર્ભમાં અધિનિયમ ની કલમ ૨૯ હેઠળ માંગની ત્રણ નોટિસો આપેલી હતી. ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ ૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૫૯ના રોજ એક પત્ર લખ્યો હતો, જેમાં આવકવેરાઅધિકારીને વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તા આવકવેરાની જોગવાઈઓ (બેવડા કરવેરાની રાહત) (સિલોન) નિયમો, ૧૯૪૨ અનુસાર જે રિફંડ મેળવવા માટે હકદાર છે તે મજરે આપે અને આવકવેરા અધિનિયમની કલમ ૪૯ એ અને ૪૮,ની જોગવાઈઓ સિલોન સંબંધિત આકારણી વર્ષ ૧૯૪૨-૪૩, ૧૯૪૩-૪૪ અને ૧૯૪૪-૪૫ અને કોલ્હાપુર અને કપૂરથલા સંબંધિત આકારણી વર્ષ ૧૯૪૭-૪૮ અને ૧૯૪૯-૫૦, ઉપરોક્ત માંગણીઓ સામે સાથે વાંચી લે..આ પત્રમાં અપીલકર્તાએ તેની વિનંતીના સમર્થનમાં દલીલો કરી હતી. ટૂંકમાં, દલીલ એ હતી કે જો કે તે રિફંડનો દાવો કરતી અરજીઓ નિર્ધારિત સમયમર્યાદાની બહાર રજૂ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં અપીલકર્તાને કલમ ૪૯ઈ ની જોગવાઈઓને અનુસરીને, આવકવેરાના અધિકારીને અપીલકર્તા પર

આવકવેરાના અધિકારી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી કર માંગણીઓ સામે અપીલકર્તાને બાકી હોવાનું જણાતા રિફંડને મજરે આપવા માટે આવકવેરા અધિકારીને બોલાવવાનો અધિકાર હતો. અપીલકર્તાએ આ મુદ્દાઓ પર ભાર મૂકવા માટે કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડનો પણ સંપર્ક કર્યો હતો .જોકે, કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડે તા.૨૪ જૂન, ૧૯૬૦ના રોજ તેના પત્ર દ્વારા આ બાબતમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ ૭ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૦ના રોજ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. સંબંધિત તથ્યો અને રજૂઆતો આપ્યા પછી, અપીલકર્તાએ વિનંતી કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલત બંધારણ નાઅનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પરમાદેશ સ્વરૂપ ની અથવા રિટ, નિર્દેશ અથવા આદેશ જારી કરે, જેમાં પ્રતિવાદીઓને મૂલ્યાંકન વર્ષ ૧૯૫૫-૫૬ માટે તેના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કરવેરા સામે ઉપરોક્ત બેવડા કરવેરા રાહત નિયમો હેઠળ અરજદારને ચૂકવવાપાત્ર રિફંડને મજરે આપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે. એવું જણાય છે કે આ દરમિયાન અરજદારે આકારણી વર્ષ ૧૯૪૯-૫૦ અને ૧૯૫૦-૫૧ માટે કર ચૂકવ્યો હતો અને આકારણી વર્ષ ૧૯૫૧-૫૨ માટે ₹૮૯,૦૦૦.૫૮ ની માંગને સ્થગિત રાખવામાં આવી હતી અને બાદમાં જ્યારે ૧૯૫૫-૫૬ માટે આકારણી પૂર્ણ થઈ ત્યારે આવકવેરા અધિકારીઓ કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના નિર્ણય સુધી આકારણી વર્ષ ૧૯૫૫-૫૬ સંબંધિત કુલ માંગમાંથી ₹૭૯,૪૩૦.૧૯ ને સ્થગિત રાખવા સંમત થયા હતા. બીજી

વિનંતી એ હતી કે ઉચ્ચ અદાલત બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પ્રતિષેધ અથવા અન્ય નિર્દેશ અથવા આદેશની પ્રકૃતિમાં રિટ જારી કરે, જેમાં પ્રતિવાદીઓ, તેમના અધિકારીઓ, નોકરો અને એજન્ટોને ઉપરોક્ત બેવડા કર રાહત અધિનિયમો હેઠળ મળવાપાત્ર પ્રથમ મજરે આપ્યા વગર અરજદાર પાસેથી આકારણી વર્ષ ૧૯૫૫-૫૬ માટે તેના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કરની માંગ કરવા અથવા વસૂલવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવે. એ નોંધવામાં આવશે કે ૨૩ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૮ના કમિશનરના આદેશ અને ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૮ના કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના આદેશને રદ કરવા માટે કોઈ વિનંતી કરવામાં આવી ન હતી. ખરેખર ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ. પી. મહેતા દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તા આવકવેરાના અધિકારી દ્વારા રિફંડ માટેની તેમની અરજીને નકારી કાઢવાના આદેશને પડકારતો નથી, પરંતુ માત્ર તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશોને પડકારતો હતો, જે તેમની મજરે આપવા ની અરજીને નકારી કાઢે છે.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી વિશ્વનાથ શાસ્ત્રીએ સૌપ્રથમ વિનંતી કરી હતી કે ભારતીય રાજ્યોના નિયમો, ૧૯૩૮ના નિયમ પનું પાલન ભૌતિક રીતે અશક્ય હોવાથી, નિયમ ૫ લાગુ પડતો નથી, અને પરિણામે નિયમ ૫ હોવા છતાં અપીલકર્તાને રિફંડ મળવાપાત્ર છે. પરંતુ આપણે આ પ્રશ્નમાં જઈ શકતા નથી કે આવકવેરા અધિકારીઓ દ્વારા નિયમ ૫ યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો કે ખોટી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ

કાર્યવાહીમાં ૨૩ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૮ અને ૩૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૫૮ના આદેશો ની ટીકા કરી શકાતો નથી. તેથી, આપણે એ આધાર પર આગળ વધવું જોઈએ કે તે આદેશો માન્ય રીતે પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.અમે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતા નથી કે શું આવકવેરાના અધિકારીઓનો મત એ છે કે નહીં. નિયમ ૫ જે કેસના સંજોગોમાં લાગુ થયો હતો તે સાચો હતો કે નહીં.

આ આપણને ક. .૪૯ ના અર્થઘટન તરફ લઈ જાય છે. કલમ ૪૯ આ રીતે વાંચે છે:

"૪૯. ચૂકવવાપાત્ર બાકી રહેલા કરવેરા સામે રિફંડની રકમ મજરે આપવાની સત્તા. આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓ હેઠળ, રિફંડ કોઈ પણ વ્યક્તિને બાકી હોવાનું જણાય તો, આવકવેરાના અધિકારી, અપીલકર્તા સહાયક કમિશનર અથવા કમિશનર, યથાસંગ રિફંડની ચુકવણીના બદલામાં, રિફંડ કરવાની રકમ અથવા તે રકમના કોઈપણ ભાગને કર, વ્યાજ અથવા દંડ, જો કોઈ હોય તો, સામે મજરે આપી કરી શકે છે, જે વ્યક્તિને રિફંડ બાકી છે તે વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર બાકી રહે છે.

ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કાયદાની કલમ ૪૯ અપીલકર્તાને કોઈ સહાય આપતી નથી કારણ કે, તેના અનુસાર, અપીલકર્તાની તરફેણમાં અગાઉથી ચુકાદો હોવો આવશ્યક છે.ઉચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે "જે અભિવ્યક્તિ બાકી હોવાનું જણાયું છે" તેનો સ્પષ્ટ અર્થ એ છે કે, નિર્ધારિત તારીખે મજરે આપવાનો દાવો કરવામાં આવે છે, તે પહેલાંએક

ચુકાદો હોવો જોઈએ, જેના હેઠળ મજરે આપવાનોનો દાવો કરનાર વ્યક્તિને રિફંડ દ્વારા રકમ બાકી હોવાનું જણાય છે " .

શ્રી શાસ્ત્રી દલીલ કરે છે કે તે જરૂરી નથી કે કોઈ વ્યક્તિને મજરે આપવાનોનો દાવો કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે અગાઉથી ચુકાદો હોવો જોઈએ. તેઓ કહે છે કે જ્યારે તેમને રિફંડ માટેની અરજી કરવામાં આવે ત્યારે આવકવેરાના અધિકારી એ પ્રશ્ન નક્કી કરી શકે છે કે રિફંડ બાકી છે કે નહીં. હકીકતો પર, તેઓ કહે છે કે તે સ્પષ્ટ છે કે અપીલકર્તા ભારતીય રાજ્યોના નિયમો, ૧૯૩૯ના નિયમ ૩ હેઠળ રિફંડ મેળવવા માટે હકદાર છે અને આવકવેરાના અધિકારીએ માત્ર બાકી રાહતની ગણતરી કરવાની છે અને પછી તેને બંધ કરવાની છે. બીજી તરફ પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ, શ્રી ગણપતિ આચર દલીલ કરે છે કે કમિશનર અને કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના આદેશો આખરી બની ગયા હોવાથી, આવકવેરાના અધિકારી પર રિફંડની કોઈપણ ચુકવણી કરવાની કોઈ જવાબદારી નહોતી, અને તેઓ કહે છે કે કલમ ૪૯૬ લાગુ થવાની પૂર્વશરત છે કે આવકવેરાના અધિકારી ચુકવણી કરવાની જવાબદારી હેઠળ હોવા જોઈએ. તેઓ ધ્યાન દોરે છે કે "રિફંડની ચુકવણીના બદલામાં" અભિવ્યક્તિ સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે આવકવેરાના અધિકારી રિફંડની ચુકવણી કરવાની જવાબદારી હેઠળ હોવા જોઈએ. તેઓ વધુમાં દલીલ કરે છે કે રિફંડ અધિનિયમ હેઠળ નહીં પરંતુ ઉપરોક્ત નિયમો હેઠળ બાકી છે, અને તેથી, ક. ૪૯૬ લાગુ પડતું નથી.

મહેસૂલ તરફે વિદ્વાન વકીલની દલીલને નકારી કાઢવામાં કોઈ મુશ્કેલી નથી કે રિફંડ, જો બાકી હોય તો, કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ બાકી હતું. કલમ ૫૯ (૫) જોગવાઈ કરે છે કે આ કલમ હેઠળ બનાવેલા નિયમો આ અધિનિયમ હેઠળ ઘડવામાં આવ્યા હોય તેમ અસરકારક રહેશે. આ જોગવાઈ આમ ભારતીય રાજ્ય નિયમો, ૧૯૩૯ ને કાયદાનો ભાગ બનાવે છે, અને પરિણામે જો નિયમો હેઠળ રિફંડ બાકી હોય, તો તે કલમ જલ્દી ના અર્થમાં અધિનિયમ હેઠળ બાકી રિફંડ હશે.

પછી પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે શું કલમ જલ્દી હેઠળ સેટ ઓફની મંજૂરી આપવામાં આવે તે પહેલાં કોઈ પૂર્વ ચુકાદો હોવો જોઈએ, અને શું કોઈ અન્ય શરત છે કે જે કલમ લાગુ થાય તે પહેલાં પૂર્ણ કરવી જરૂરી છે. અમારો અભિપ્રાય છે કે કલમ જલ્દી હેઠળ દાવાને મંજૂરી આપવામાં આવે તે પહેલાં પૂર્વ ચુકાદો હોવો જરૂરી નથી. આવકવેરાના અધિકારીને કલમ જલ્દી હેઠળ અરજી કરવામાં આવે ત્યારે રિફંડ બાકી છે કે નહીં તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા જેવું કંઈ નથી. "મળ્યું છે" શબ્દો એ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતા નથી કે ત્યાં અગાઉથી ચુકાદો હોવો આવશ્યક છે.પરંતુ અપીલકર્તાના દાવાને ટકાવી રાખવા માટે આ પૂરતું નથી.તેણે રિફંડ બાકી છે તે બતાવવું આવશ્યક છે.ક લમ જલ્દી માં "બાકી હોવાનું જણાયું" એવા શબ્દો સંભવતઃ એવા કેસને આવરી શકે છે જ્યાં ભારતીય રાજ્ય નિયમોના નિયમ ૫ હેઠળ રિફંડના દાવાને પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો હોય પરંતુ આ સાચો અર્થ નથી તે

"ચુકવણીના બદલામાં" અભિવ્યક્તિ દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે. અમારા મતે, આ અભિવ્યક્તિ સૂચવે છે કે ચુકવણી બાકી છે, એટલે કે આવકવેરાના અધિકારી પર ચૂકવણી કરવાની વિધમાનજવાબદારી છે.જો રિફંડના દાવાને અંતિમ આદેશ દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવે, તો તે ત્યાં ન કહી શકાય.ચુકવણી કરવાની હાલની જવાબદારી છે."ના બદલે" અભિવ્યક્તિનો અર્થ સ્ટબ્સ વિરુદ્ધ ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક પ્રોસિક્યુશન માં કરવામાં આવ્યો હતો.ત્યાં એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં બી ને બદલે એ દ્વારા જવાબદારીનું નિર્વહન કરવું હોય, ત્યાં એ પર આરોપ મૂકવામાં આવે તે પહેલાં તે કરવા માટે બી પર બંધનકર્તા જવાબદારી હોવી આવશ્યક છે. અમારા મતે, કોઈ વ્યક્તિ કલમ ૪૯ E ઇલેઝન સેટ ઓફનો દાવો કરવા માટે હકદાર છે તે પહેલાં રિફંડની ચુકવણી કરવાની કાયમી જવાબદારી હોવી(૧ ૨૪ Q.B.D. ૫૭૭)

જોઈએ. આ કેસ માં ઉપર ઉલ્લેખિત માં કમિશનર અને કેન્દ્રીય મહેસૂલ બોર્ડના આદેશોને ધ્યાનમાં રાખતા ચૂકવણી કરવાની કોઈ કાયમી વિધમાન જવાબદારી નહોતી અને તેથી, અપીલકર્તાનો દાવો નિષ્ફળ થવો જોઈએ.

તેથી, ઉચ્ચ અદાલત સાથે સંમત થઈને, અમે માનીએ છીએ કે કાયદાની કલમ ૪૯ઈ અપીલકર્તાને કોઈ મદદ કરતી નથી અને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા અરજીને યોગ્ય રીતે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.અપીલ તે મુજબ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે, પરંતુ કેસના સંજોગોમાં ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ

આપવામાં આવશે નહીં.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.